

GRUP DİNAMİĞİ VE HALKLA İLİŞKİLERDEKİ YERİ

Arş.Gör. Ece Y. ÇÖKLÜ
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
İletişim Fakültesi

GİRİŞ

Klişeleşmiş bir şekilde, insanı "sosyal bir varlıktır" tümcesiyle tanımlıyoruz. Ancak bunun ötesinde sosyalleşmeyi oluşturan ve kaynağını bireyden alan "grup" olgusunu irdeleyebiliyor muyuz? Diğer taraftan grup dinamiğini, kavramsallıktan uzaklaşarak yaşantımız içerisinde farkediyor muyuz?

Aşağıdaki kısımlarda amaç, biraz tanımsal olarak grup dinamiği fenomenine bakmak, daha sonra konunun aktüelliğini görmek ve bu doğrultuda giderek halkla ilişkilerdeki yerine kısaca değinmektir.

1) GRUP DİNAMİĞİ KAVRAMININ YERLEŞMESİ ÜZERİNE

Bir reklam şirketinde yeni yürütülecek olan kampanyanın hazırlık aşamasında şirket çalışanlarından bir grubun aynı görev üzerinde birbirinden bağımsız olarak çalışmaları ve fikir üretmeleri istenir. Diğer iş ortaklarının imajınasyonundan, performansından, ortak çalışmanın getirdiği verimlilikten ve zaman tasarrufundan yoksun olarak çabalarına devam eden bu kişiler bir süre sonra bir toplantıya çağırılırlar. Projelerini ve düşüncelerini ilk kez tartıştıkları bu toplantıda birlikte çalıştıkları zaman, farkında olmaksızın birbirlerini motive ettikleri için daha verimli olduklarının bilincine varırlar. Bu toplantıda tüm fikirlerin,ferdi çalışmaların özgürce beyan edilmesi ve bir "consensus"a varılması,grup olma anlayışının sağlıklı ürünleridir.(1)

Eğer "birlikten kuvvet doğar" sözünü perçinleyen bu toplantı daha en başta yapılsaydı,yani bu kişiler ortak hedeflerini gerçekleştirebilmek için ortak bir çalışmaya girselerdi, başarılı sonuç çok daha kısa sürede karşılırlarına çıkacaktı. Grup olmaları sayesinde gelen ekstra motivasyonla, söz konusu

reklam kampanyasının daha sağlıklı bir sonuç getirmesi kısa bir süre alacaktı.

Grup içerisinde yer almanın yarattığı psikolojik durum içerisinde, belirli bir olay karşısında gruptaki tüm bireylerde aşağı yukarı aynı türde bir uyarılma oluşur. Bir başka deyişle, grup içinde bireylere göre şiddeti farklı olsa bile grubun tamamını etkileyen bir "stimulus-response" durumunun oluştuğu ve bununla ortak hareketi meydana getirdiği oldukça açıktır.

Freud'un da aynı şekilde kitabında (2) yaptığı gibi, bu durumu açıklamak için sözün burası Le Bon'a bırakılabilir. "Kitle Psikolojisi" adlı kitabında Le Bon şöyle der:

..Psikolojik kitlede en tipik özellik şudur ; Kitleyi yaratan bireyler, ne türde olursa olsun, yaşayışları, işleri güçleri, karakterleri, zekaları birbirine ne denli benzerse benzer, ya da birbirlerinden ne denli ayrılırsa ayrılırsın, kitleleşme sonucu yalnız ve yalnız bu nedenden ötürü kolektif bir ruh kazanır; dolayısıyla her biri tek başına hissedeceği, düşüneceği ve davranacağından bir başka türlü hissetmez, düşünür ve davranır. Öyle duygu ve düşünceler vardır ki, birbiri ile kaynaşır bir kitle oluşturmuş bireylerde rastlanırsa ancak ya da ilgili bireylerde eylemlere dönüşür.(3)

1969'da Zajonc ve arkadaşlarının bir grup denek hayvanı (hamamböcekleri) üzerinde yaptıkları seri deneyler sonucunda vardıkları sonuç, yukarıda bahsedilen reklam şirketi örneğindeki gibi uyacak derecede doğrudur kanımadır. Deneklerin tek başlarına gösterdikleri performansla, grup oluşturduktan sonra gösterdikleri kıyaslandığında şu ortaya çıkmıştır: Başkalarının varlığı güdülenmeyi artırır.

Elbette ki grup dinamiğinin de her sosyal olgu gibi bir başka yüzü de vardır. Bireylerin yalnız başlarına yapamayacakları ya da yapmadıkları hareketleri grup içinde iken, birlikte olmanın getirdiği bir rahatlıkla gerçekleştirmeleri, bir yandan grup bilincini desteklerken öte yandan da her bir bireyin "şahsına münhasır" durumunu ortadan kaldırmaktadır. Grup içinde olmak; yardımlaşma, dayanışma, kısa yoldan sonuca varma ya da yarışma gibi olguları realize edebileceği gibi, bireyin kendinden uzaklaşması, değer yargılarını unutmaları şeklinde negatif etkilerde yaratabilir.

Grup dinamiğinin iyi ve kötü yanları tartışılırken, örnekler her iki

doğrultuda da çoğaltılabilir. Grubun bireyler üzerinde yarattığı olumlu baskılardan biri olan "sosyal kolaylık" (social facilitation), bireyin okuldaki çalışmalarında tek başına olduğundan daha iyi performans göstermesi ile de örneklenebilir. (4) Ancak şu da unutulmamalıdır ki ;sosyal kolaylık adındaki anlamdan kimi zaman farklılaşabilir. Gerek Zajonc ve arkadaşlarının 1969'da denek hayvanlar gerekse Hunt ve Hillery'nin 1973'de denek insanlar üzerinde yaptıkları deneylere dayanarak şu sonuca varılabilir: Stimulus basit ise, grup içinde olma psikolojisinin etkisi ile birey bunu kolaylıkla cevaplamakta, fakat diğer yanda karmaşık bir stimulus karşısında cevap vermesi bir o kadar zorlaşmaktadır. (5)

Tüm bunları toplumun ya da onun bir alt dalı olan grubun içindeki bireylerin zihinleri arasındaki alış-verişe (intermental psychology) göre tanımlayan Gabriel de Tarde, aslında yukarıdaki tüm düşüncelerin tabanını oluşturmuştur. (6) Çünkü ona göre grup, ancak ve ancak bireyler arasındaki karşılıklı ilişkilerle tanımlanabilir. Aynı şekilde Bottomore'a göre de, bir toplumsal grup bir bireyler toplamı (aggregate) olarak tanımlanabilir. Bu bireyler toplamı içerisinde:

a) bireyler arasında belirli ilişkiler vardır,

b) topluluk içindeki bireylerden her biri hem grubun varlığının hem de sembollerin bilincindedir. (7)

Görülüyor ki ilişkilerin niceliği ve niteliği sosyal kolaylığı sağlamada oldukça ön plana çıkmaktadır. Birbirini hiç tanımayan bireyler bile sosyal kolaylığın bir sonucu, bir olay karşısında daha etkin tepki verebilmekte, alınan feedback ile bu tepkinin etkinliği sürebilmekte ya da tamamen ortadan kaybolabilmektedir.

2) YAŞANTIMIZDA GRUP DİNAMİĞİ FENOMENİ VE HALKLA İLİŞKİLERDEKİ YERİ

Genelde negatif bir etki altında değilsek (bu bizde psikolojik ya da, toplumdan kaynaklandığı üzere sosyo-psikolojik bir etki yaratabilir) bize gülümseyen insanlara gayri ihtiyari gülümseme eğilimindeyizdir. Herkesin yoğun bir şekilde çalıştığı bir ortamda bizde aynı tarzda davranırız. Kısaca insanların birbirlerini taklit etme huyları (bir başka deyişle buna sosyal güdülenme de diyebiliriz) oldukça gelişmiş durumdadır.

İnsanların davranışlarının, hareketlerinin şaşılacak derecede birbirine benzerliği ve bunlar üzerinde genelleme yapılabilir olması, sosyal bilimlerin bir anlamda temelini oluşturmaktadır. Hukukta, insanların illegal davranışlarının benzerliği sayesinde bir klasifikasyon yapılmıştır. Aynı şekilde sosyoloji biliminde ortak hareketlerde bulunan insanların birleştiği ve bizim "grup" diye adlandırdığımız total oluşumları incelemek üzere kurulmuştur.

Bunlardan yola çıkarak halkla ilişkiler de sosyal bir bilim dalı ve kişilerarası ilişkiler sanatı olduğuna göre, burada da, temelde grubun yapısı, belli bir olay-durum karşısında bireylerin birbirlerini pozitif ya da negatif yönde etkilemeleri ön plandadır. Bu grup dinamiği olgusunun halkla ilişkiler faaliyetlerine yansımalarıdır ve bunun sonucunda ortak bilincin oluşması kolaylaşır.

Ortak bilincin doğması gerek kuruluş içi gerekse kuruluşun dışındaki halkla ilişkiler çalışmalarını olumlu yönde etkileyecektir. Kuruluş içerisinde iletişim kopukluğundan doğan aşırı bürokrasi ve çalışanların ne yaptıklarının bilincinde olmamaları tehlikesi ortadan kalkarken, kuruluş dışında kuruluşun hedef kitlesi ile olan ilişkileri daha sağlıklı hale gelecektir.

DİPNOTLAR

- (1) Jonathan L. Freedman, David O. Sears, J.Merrill Carlsmith, **Sosyal Psikoloji**, Çev. Ali Dönmezer, Ara Yayıncılık, 1989..s.463
- (2) Sigmund Freud, **Kitle Psikolojisi ve Psikanaliz Üzerine**, Çev. Kamuran Şipal, Cem Yayınevi, 1990, s.351.
- (3) Bu bölüm Le Bon'un "**Kitle Psikolojisi**" adlı kitabınının, Dr.Rudolf Eisler tarafından yapılan Almanca çevirisinde yer almaktadır.
- (4) **Meydan Larousse**, 1993 baskısı
- (5) Bu örneğin açılımı için, Bkz. Jonathan L. Freedman....., **Sosyal Psikoloji**,s.466-467.
- (6) Maurice Duverger, **Sosyal Bilimlere Giriş**, 3. basım, Bilgi Yayınevi, 1986, s.28-29.
- (7) T.B.Bottomore, **Toplumbilim**, Beta Basım, 2.basım, 1984, s.97.